

Zápis ze zasedání Výboru proti mučení

ze dne 28. června 2021

Místo a čas konání: Zasedací sál vlády, Strakova akademie, od 14. hod

Přítomni: Š. Černocká, J. Drápal, K. Hlaváčová, L. Janků, J. Kamínek, E. Hronová (za M. Kaštyla), **P. Ondrášek** (předseda), L. Ouředníčková, Š. Pastorek (za M. Matiaška), L. Rybová, M. Řeháček, T. Skalická, M. Svoboda, Ž. Vika, T. Tylich, L. Zamboj, P. Zvolánek

Omluveni: M. Hejná, K. Lach, T. Palánová, J. Vrbický

Sekretariát a Sekce lidských práv ÚV: H. Válková (zmocněnkyně vlády pro lidská práva), N. Illková (tajemnice Výboru), D. Otrošinová, D. Šmídová.

Program:

1) Aktuální situace ve věznicích v souvislosti s COVID-19

- návštěvy
- očkování
- specializované programy

2) Plnění úkolů vyplývajících z usnesení Výboru proti mučení

3) Suicidální chování vězňených osob za rok 2020

4) Různé

Pan předseda přivítal členky a členy Výboru proti mučení a zahájil online zasedání.

1. Aktuální situace ve věznicích v souvislosti s COVID-19

Návštěvy ve věznicích

D. Šmídová, tajemnice Výboru pro práva dítěte, uvedla, že Výbor pro práva dítěte se problematikou zákazu či omezení návštěv ve věznicích zabývá delší dobu. Na svém posledním zasedání 1. června 2021 vyjádřil znepokojení nad stávající situací, zejména po vystoupení spolku Za branou, který téma sleduje. Mezi problematická opatření patří hlavně bezkontaktní návštěvy (dítě a rodič jsou při návštěvě odděleni plexisklem, mají na sobě respirátory a zároveň dodržují dvoumetrový rozestup), místnosti k návštěvám nejsou přizpůsobeny dětem a za těchto podmínek návštěvy nemají dlouhého trvání. Zmínila také limit jednoho dítěte a jednoho dospělého na návštěvu, což mnohým rodinám s více než jedním dítětem komplikuje situaci. Výbor pro práva dítěte věří, že by ve spolupráci s Vězeňskou službou šlo najít kompromisní řešení, tak aby byly umožněny kontaktní návštěvy, které jsou pro vztah dětí s uvězněnými rodiči klíčové. Vězeňská služba a

Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo rozvolnění, ale Výbor pro práva dítěte by se tímto tématem chtěl zabývat i nadále, neboť problémy spojené s pandemií nejsou jediné, které se v praxi objevují (např. návštěvy dětí z pěstounských rodin). Nabídla členům Výboru proti mučení spolupráci při zpracování společného podnětu k tématu návštěv ve věznicích.

L. Zamboj iniciativu vítá a rád se bude na práci k tomu i k dalším tématům podílet.

M. Svoboda doplnil, že za Kancelář veřejného ochránce práv mají stejné poznatky, jako zmínila tajemnice Výboru pro práva dítěte. Omezení a zábrany již přes rok znemožňují návštěvy v normálním, lidském režimu. Uvedl také, že 10. června jednali se zástupci Vězeňské služby a Ministerstva spravedlnosti, kde bylo přislíbeno, že od 1. července bude zrušeno opatření, které omezuje počet návštěvníků ve věznicích, a budou odstraněna plexiskla, která brání kontaktu mezi rodiči a dětmi. K navrhovanému podnětu sdělil, že z jeho pohledu je důležité zejména vytvoření podmínek pro děti v návštěvních místnostech, např. uzpůsobení materiálních podmínek (dětský koutek, hračky atd.).

L. Rybová poděkovala za kroky ke změně stavu, který je neuspokojivý. Český helsinský výbor Ministerstvu spravedlnosti a Ministerstvu práce a sociálních věcí už v roce 2015 nebo 2016 poskytl pracovní materiál, metodiku, jak zavádět asistované návštěvy dětí ve věznicích, včetně snahy rozvíjet videohovory. Ministerstvo spravedlnosti v roce 2019 odmítlo navýšit počet hodin, které děti mohou strávit na návštěvě ve vězení se svými rodiči. Děti se měsíčně dělí o 3 hodiny s dospělými. Oba resorty o tom vědí a nečinily žádné kroky ke změně zákona, s tím se musí začít.

H. Válková členům a členkám připomněla, že pracovní orgány Rady vlády pro lidská práva mají možnost přijímat usnesení, ve kterých vyjádří svůj názor na konkrétní problematiku a návrh na její řešení. Po přednesení problému na zasedání se situace sama nevyřeší. Každý, kdo kriticky vystupuje, si má připravit návrh usnesení, nebo jeho znění projednat se sekretariátem.

Pan předseda požádal M. Řeháčka o vysvětlení situace ohledně návštěv ve věznicích.

M. Řeháček odpověděl, že Vězeňská služba musí respektovat nařízení Ministerstva zdravotnictví. Vězeňská služba 11. června 2021 navrhla, aby omezení týkající se návštěv bylo zrušeno ke dni 1. července 2021.

Pokud jde o navýšení počtu hodin návštěv ve věznicích, řešila se tato problematika v minulosti několikrát. Řešení je odvislé od vytvoření odpovídajících prostor a tabulkového navýšení počtu zaměstnanců. V minulosti došlo k navýšení počtu hodin návštěv na základě návrhů VS a MSp. Návrhy VS byly vyšší než na závěr přijaté počty hodin, ztroskotává to na financích. VS má zpracovanou koncepci vězeňství, ale nejsou dostatečné finance na její realizaci. T. Skalická uvedla, že je pro zkvalitnění návštěv ve věznicích. Domnívá se však, že bude potřeba záležitost opětovně projednat a změnit právní normy, které to upravují. Jinak to upravit nelze, VS respektuje příslušné právní normy – zákon o trestu odnětí svobody a navazující vyhláška MSp.

M. Řeháček dále sdělil, že např. očkování vězněných osob a jejich zařazení mezi prioritní skupiny Vězeňská služba řešila s Ministerstvem zdravotnictví několikrát, bohužel bez pozitivní odezvy. VS také chtěla, aby její zdravotnická služba mohla provádět očkování, ale ani to se nepovedlo. Situace a podmínky ve věznicích, pokud jde o hromadné ubytování, nebyly příznivé a souhlasí s tím, že vězněné osoby prioritu zasluhují. V nejhorších dobách měla VS až 750 nakažených, je pravda, že i díky zavedeným opatřením ohledně návštěv se situace dostala lépe pod kontrolu a v současné době není nakažena žádná vězněná osoba.

L. Rybová se dotázala, co přesně se tedy změní v případě zrušení opatření MZ k návštěvám ve věznicích. M. Řeháček odpověděl, že pokud dojde ke zrušení opatření MZ, VS zavede režim jako před covidem. Dále L. Rybová požádala o znění opatření MZ, kterým se omezuje počet osob/dětí na návštěvách ve věznicích.

H. Válková vyjmenovala své aktivity pro zrušení omezení návštěv. Chápe, že omezení návštěv může souviset s proočkovaností ve věznicích, ale rozdíly mezi věznicemi jsou velké. Zdůraznila nutnost zrušení opatření s ohledem na proočkovanost ve věznicích, nízké reprodukční číslo a blížící se začátek prázdnin.

T. Skalická uvedla, že návštěvy byly během pandemie zakázány úplně, nyní je povolena návštěva max. jednoho dospělého a jednoho dítěte. MSp po projednání s VS vyvíjí na MZ intenzivní apel.

Pan předseda upozornil, že je již 28. června a změny, o kterých se neví, zda proběhnou, mají být účinné od 1. července, bylo by tedy vhodné vědět co nejdříve, jak MZ rozhodne. M. Řeháček uvedl, že VS se na rozhodnutí MZ připravuje a když bude jeden den rozhodnutí vydáno, nejpozději druhý den půjde do věznic informace, jak mají postupovat.

L. Rybová navrhla přijmout k problematice návštěv ve věznicích usnesení.

Členové diskutovali znění usnesení a poté hlasovali o bodech usnesení. V době hlasování bylo přítomno 17 osob s hlasovacím právem, Výbor je tedy usnášeníschopný. Pro první bod hlasovalo 16 osob, proti nehlasoval nikdo, zdržela se 1 osoba. Pro druhý bod hlasovalo 16 osob, proti nehlasoval nikdo, zdržela se 1 osoba. Usnesení bylo PŘIJATO v obou bodech.

H. Válková přislíbila, že usnesení předloží jak ministři zdravotnictví, tak jeho náměstkům.

Očkování ve věznicích

Pan předseda upozornil na velké rozdíly proočkovanosti v jednotlivých věznicích a požádal zástupce VS o vysvětlení.

M. Řeháček sdělil, že očkování závisí na tom, jak kteří krajsí koordinátoři očkování rozhodnou o tom, kam vakcíny půjdou. Ředitelé všech věznic mají za úkol s koordinátory spolupracovat a snažit se, aby očkování proběhlo co možná nejrychleji. Stejná situace byla, když se s očkováním začínalo u příslušníků VS. Krajsí koordinátoři mají jiné představy o tom, kam dávky zasílat, kraje také mohou dostávat odlišná množství vakcín. Neoptimálnější by bylo, kdyby si Vězeňská služba mohla příslušníky i vězně očkovat sama, výsledek by byl podstatně lepší a byla by zajištěna i rovnoměrnost. VS o tom s MZ jednala a žádala o možnost očkovat, neuspěla však. Pan předseda poděkoval za informace a zeptal se, kdo s koordinátory jedná za Vězeňskou službu. M. Řeháček řekl, že příslušní ředitelé věznic. Pan předseda se zeptal, zda tedy někteří ředitelé věznic zajistili proočkovanost 80 % a jiní 9 %. M. Řeháček odpověděl, že ano. Poslední sloupec v tabulce je proto údaj o krajích.

L. Ouředníčková poděkovala za informace a písemné podklady, které členové a členky před zasedáním obdrželi. Zaujala ji odlišná míra proočkovanosti nejen v rámci republiky, ale i v rámci jednotlivých krajů, např. Příbram s 50 % oproti Vlnařicím s 15 %. Jsou k tomu bližší informace? Krajská dostupnost v datech neseď. Oceňuje naopak ředitele těch věznic, kteří dosáhli velké míry proočkovanosti.

M. Řeháček uvedl, že situaci v krajích komplikuje rozdílnost značek vakcín (Moderna, Astra Zeneca atd.). H. Válková se zeptala na jednotnost a metodické vedení, zda je postup

očkovaní řízen nějak centrálně a pokyny pro ředitele věznic vedeny jednotně, nebo zda je vše ponecháno na jednotlivých ředitelích a decentralizováno. M. Řeháček řekl, že VS po MZ chtěla, aby mohla očkovat sama, ale neuspěla. Věc v jednotlivých krajích organizují zmocněnci pro očkování. Generální ředitel po ředitelích věznic vyžaduje informace a sám jim také informace postupuje a ukládá jim, aby činili kroky. Situace ve vězeňství ohledně očkování je stejná jako v celé republice, v očkování panuje chaos, původní termíny dodávek se lišily od reality.

L. Rybová požádala o informace o kompletním proočkování rizikových skupin ve věznicích. H. Válková přislíbila, že sekretariát požádá o doplnění informace.

L. Zamboj zopakoval, že by vězněné osoby měly být řazeny do prioritně očkovaných skupin obyvatelstva. Dále uvedl, že ho zaráží míra odmítání očkování vězněnými osobami a zeptal se, zda je ve věznicích vedena nějaká osvětová kampaň a zda jsou vězněné osoby dostatečně informovány. M. Řeháček odpověděl, že osvěta dělána je a to větší než u běžné populace. Prvně byla dělána hromadně, nyní se individuálně hovoří se zejména odsouzenými. Zájmem VS je, aby proočkovanost byla co nejvyšší. Ve srovnání s běžnou populací odmítá očkování méně osob, situace je příznivější.

Dále L. Rybová navrhla přijmout usnesení ve smyslu, že Výbor žádá generálního ředitele Vězeňské služby, aby zajistil ve věznicích s proočkovaností nižší než 50 % urychlenou nápravu. O pokroku by měl být Výbor informován nejpozději na dalším zasedání.

Členové diskutovali znění usnesení a poté o něm hlasovali. V době hlasování bylo přítomno 17 osob s hlasovacím právem, Výbor je tedy usnášeníschopný. Pro hlasovalo 16 osob, proti nehlasoval nikdo, zdržela se 1 osoba. Usnesení bylo PŘIJATO.

H. Válková ocenila přijaté usnesení, neboť se nejedná o politicky populární téma. Vězněné osoby jsou opravdu více ohroženy, protože nemají prostor se izolovat jako ostatní populace.

Specializované programy

M. Řeháček uvedl, že od 11. června 2021 se vrátily do standardizovaného stavu. Jediné, co neodpovídá stavu před covidem je počet osob (cizích subjektů), které vstupují do věznic, např. členové neziskových organizací, dobrovolní duchovní atd., omezen dle opatření k návštěvám na maximálně dvě osoby. Jakmile bude zrušeno omezení počtu návštěvníků ze strany MZ, VS se tomu přizpůsobí. Od 11. června 2021 s ohledem na příznivý epidemický vývoj VS řadu opatření uvolnila.

2. Plnění úkolů vyplývajících z usnesení Výboru proti mučení

Pan předseda přednesl nedostatky v plnění úkolů, které ve svých usneseních Výbor zadal Vězeňské službě a Ministerstvu spravedlnosti. Problémem je zejména včasné a úplné poskytování informací Výboru. Členové Výboru v diskusi uvedli, že zájem správná výměna informací je zejména v zájmu vězněných osob a doufají v lepší spolupráci do budoucna.

3. Suicidální chování vězněných osob za rok 2020

Pan předseda shrnul informace z materiálu, který byl členům předem zaslán, a vyzval M. Řeháčka k reakci. M. Řeháček sdělil, že za letošní pololetí jsou evidovány tři sebevraždy.

Samostatná ubytování většinou vyplývala z opatření ke covidu, jinak je samostatně umístěno minimum osob. Oproti loňskému roku narostly pokusy o sebevraždu, prozatím je jich evidováno 11 a 6 případů sebepoškození. Z matematického hlediska se jedná o malá čísla, proto při statistickém sledování se výkyvy zdají velké. Tématu prevence sebevražd se VS věnuje intenzivně, sleduje okolnosti, aktualizovala metodiku.

L. Zamboj okomentoval vzestup počtu sebevražd i v souvislosti s porovnáním s dalšími zeměmi Rady Evropy. Postrádá větší kazuistiku a údaje o tom, v jakých věznicích k sebevraždám dochází, aby případně některé věznice mohly přijímat konkrétnější opatření. Požádal také Vězeňskou službu o větší otevřenost, například při informování o odborných seminářích. M. Řeháček sdělil, že může údaje o sebevraždách v jednotlivých věznicích upřesnit a vyjmenoval je (bude zasláno v tabulce). Jeden vězeň z vězení utekl a do 24 hodin spáchal sebevraždu. Pozornost je vězněným osobám věnována zejména po nástupu do výkonu trestu. Absolvují pohovor s psychologem, který hodnotí rizika sebevražedného chování.

E. Hronová se zeptala, zda má zástupce VS informace o tom, kteří z vězňů, kteří spáchali sebevraždu nebo se o ni pokusili, byli umístěni samostatně z důvodu covidu nebo samovazby/umístění do samostatného oddílu. Dále se zeptala, jaká opatření vůči vězněným osobám umístěných samostatně byla přijata, zda mohli jít na čerstvý vzduch apod., nebo zda byli drženi samostatně 24 hodin denně. M. Řeháček odpověděl, že na hodinové vycházky denně mají právo všichni bez rozdílu, leda by to přímo zakázala hygiena nebo lékař v nemocnici. Sebevraždy na uzavřeném oddělení/oddělení kázeňských trestů se nedějí, nepamatuje si případ, že by tam k sebevraždě došlo. Osoby tam nemají u sebe věci, se kterými by sebevraždu mohli spáchat.

L. Rybová se zeptala, zda materiál již projednala Rada vlády pro lidská práva. H. Válková odpověděla, že ještě ne. Dále L. Rybová požádala zástupce VS o zaslání aktualizované metodiky k prevenci sebevražd. Dále poznamenala, že vývoj počtu sebevražd jí dle údajů v materiálu nepřijde natolik uspokojivý. M. Řeháček souhlasí s tím, že stav se od roku 2004 výrazně nezměnil a vysvětlil, že se data pohybují v matematicky nízkých číslech, proto se i malé rozdíly zdají být statisticky velké. Domnívá se, že příručku bude možné zaslat.

4. Různé

a. Podmíněné propuštění doživotně odsouzených v ČR i z pohledu praxe jiných států EU

H. Válková uvedla, že členové Výboru mohou článek k tomuto tématu najít v časopisu Trestněprávní revue č. 1/2021 dostupné také na beckonline.cz. Závěry směřují k tomu, že ČR má velmi zastaralou trestní politiku dlouhodobých trestů.

b. Posílení zdravotní péče u vězněných osob, včetně práva na pravidelné preventivní prohlídky vězněných osob

Bude přesunuto na další zasedání.

c. Incident v Teplicích

V souvislosti s mediální kauzou incidentu v Teplicích L. Zamboj zmínil dříve existující Výbor pro lidská práva a biomedicínu, kde se mj. zabývali problematikou zásahu proti lidem, kteří

jsou intoxikováni, psychicky nemocní nebo jsou v psychotickém stavu a kteří se zuřivě brání nebo jsou agresivní. Kromě obecného rozměru je potřeba brát akcent na prevenci a na to, aby se případné pochybení neopakovalo. Osobně je toho názoru, že by se k případům intoxikovaných osob měla kromě policie volat záchranná služba.

K. Hlaváčová sdělila, že zákrok je v šetření a probíhá trestní řízení. Další informace sdělit nemůže. Doplnila, že záchranná služba je vždy volána, ale policie občas stihne přijet na místo dřív.

Pan předseda ze zeptal, proti komu trestní řízení běží, K. Hlaváčová odpověděla, že proti zemřelé osobě. Je to z toho důvodu, aby mohla být provedena soudní pitva, která by jinak nemohla být provedena. Generální inspekce bezpečnostních sborů si případ nepřevzala, proto se musí postupovat takto, aby věc mohla být nestranně pod dozorem státního zástupce prošetřena.

H. Válková sdělila, že věc je v šetření. GIBS řekl, že to není v jeho věcné působnosti, což znamená, že není podezření z trestného činu. Zatím to není jejich případ, protože okolnosti nenasvědčují tomu, že by některý policista spáchal trestný čin. Vyjádření GIBS si vykládá tak, že čekají na výsledek znaleckých vyjádření. Prozatím policii netleská, ani ji nezatrácuje. Byl vyžádán znalecký posudek, předběžná pitevní zpráva ho nemůže kompenzovat. Je však potřeba vyčkat v řádu dnů, spíše týdnů. Také je potřeba klid, čas a objektivita.

L. Rybová uvedla, že existují národní a mezinárodní iniciativy, které žádají úplné, nestranné a nezávislé vyšetřování incidentu v Teplicích a chtěla by, aby je Výbor podpořil. Údajně byl na svědky incidentu vyvíjen tlak ze strany policie, aby jim poskytli důkazy. Je potřeba to ověřit a prošetřit, k tomu by Výbor také měl přijmout usnesení. Dále by měl Výbor přijmout usnesení, ve kterém žádá Ministerstvo vnitra o zrušení praxe, kdy určitý typ donucovacího prostředku nebude užíván vůči osobám, které mají určité zdravotní potíže, případně mají zdravotní poruchu.

L. Janků sdělil, že vyšetřování probíhá, usnesení Výboru proto považuje za nadbytečné, ale ničemu nebrání a není proti. Nejde dát jednotný vzor, jak mají policisté postupovat, vždy každý policista vyhodnocuje situaci individuálně. Z hierarchie donucovacích prostředků byly použity ty nejméně závažné, zakleknutí je fixační poloha k poutání. Na Výbor mohou být jako hosté pozvány osoby, které zákroky dělají, aby je lépe popsaly. Pro MV i pro policii je nesplnitelný úkol plnit usnesení Výboru, aby přijímaly opatření, kterými budou určovat, jak má policista na místě, kde nikdo z nás nebyl, vyhodnocovat daný postup. Okolnosti jsou vždy různé. Šetří se komplex více informací, ne jenom zákrok.

Členové diskutovali o možných bodech usnesení, poté se přešlo k hlasování. V době hlasování bylo přítomno 14 osob s hlasovacím právem, Výbor je tedy usnášeníschopný. **Pro první bod hlasovalo 11 osob, proti nehlasoval nikdo, zdržely se 3 osoby.** Druhý bod návrhu usnesení nezískal nadpoloviční počet hlasů. Třetí bod návrhu usnesení vzala L. Rybová po diskuzi zpět.

d. Odškodnění osob sterilizovaných v rozporu s právem

L. Rybová požádala na další zasedání o informace, kdy a jakým způsobem budou odškodněny osoby sterilizované v rozporu s právem. H. Válková odpověděla, že zákon ještě nebyl schválen a záleží na Senátu, jak se k němu postaví.

e. Personální změna v osobě tajemnice Výboru

Natalie Illková bude k 31. červenci 2021 končit jako tajemnice Výboru proti mučení. Od 1. srpna 2021 ji ve funkci nahradí Dominika Otrošínová. Pan předseda stávající tajemnici poděkoval za spolupráci a přivítal novou tajemnici. Stejně tak učinila H. Válková.

f. Další zasedání

Pan předseda sdělil, že další zasedání Výboru proběhne pravděpodobně v září 2021.

Pan předseda všem poděkoval za jednání, popřál členům a členkám Výboru pěkné léto a zasedání ukončil.